

Kannattaako rattijuoppojen hoitoonohjaus?

Alkoholi- ja huumeutkijain seuran
seminaari 15.5.2008

ylilääkäri Kaarlo Simojoki
Espoon A-klinikkatoimi

Kansalliset ohjeistukset

poliisilla on oma ohjeistuksensa ajokyvyn arviointiin lähettämisen osalta

- rattijuopot
- lisäksi poliisi voi ohjata päihdearvioon myös henkilöitä, jotka ovat jääneet kiinni huumausainerikoksesta tai jotka on otettu toistuvasti säilöön päihtymyksen takia

alkolukkokeilu (ehdotus laiksi tehty)

- valvottua ajo-oikeutta pyydetään itse
 - pyyntö on esitettävä epäiltyä rattijuopumusta tutkivalle poliisille tai rattijuopumusasian käsittelyn yhteydessä tuomioistuimelle
- päihderiippuvuuden arviointiohjelma (6kk)
 - ohjelma on aloitettava viipymättä valvottua ajo-oikeutta koskevan pyynnön jälkeen.
 - valvottavan on toimitettava asuinpaikkansa poliisille päihderiippuvuuden arviointiohjelmaan kuuluvat lääkärinlausunnot ja todistukset käynneistään lääkärin ja terveydenhuollon henkilöstöön kuuluvan luona sekä ilmoitettava seuraavan käynnin ajankohta
- jatkoseuranta (6 kk)
 - jatkoseurannassa valvottava käy koetusaikana kolmen kuukauden välein lääkärintarkastuksessa, jota koskeva lääkärinlausunto hänen on toimitettava poliisille sekä ilmoitettava seuraavan tarkastuksen ajankohta

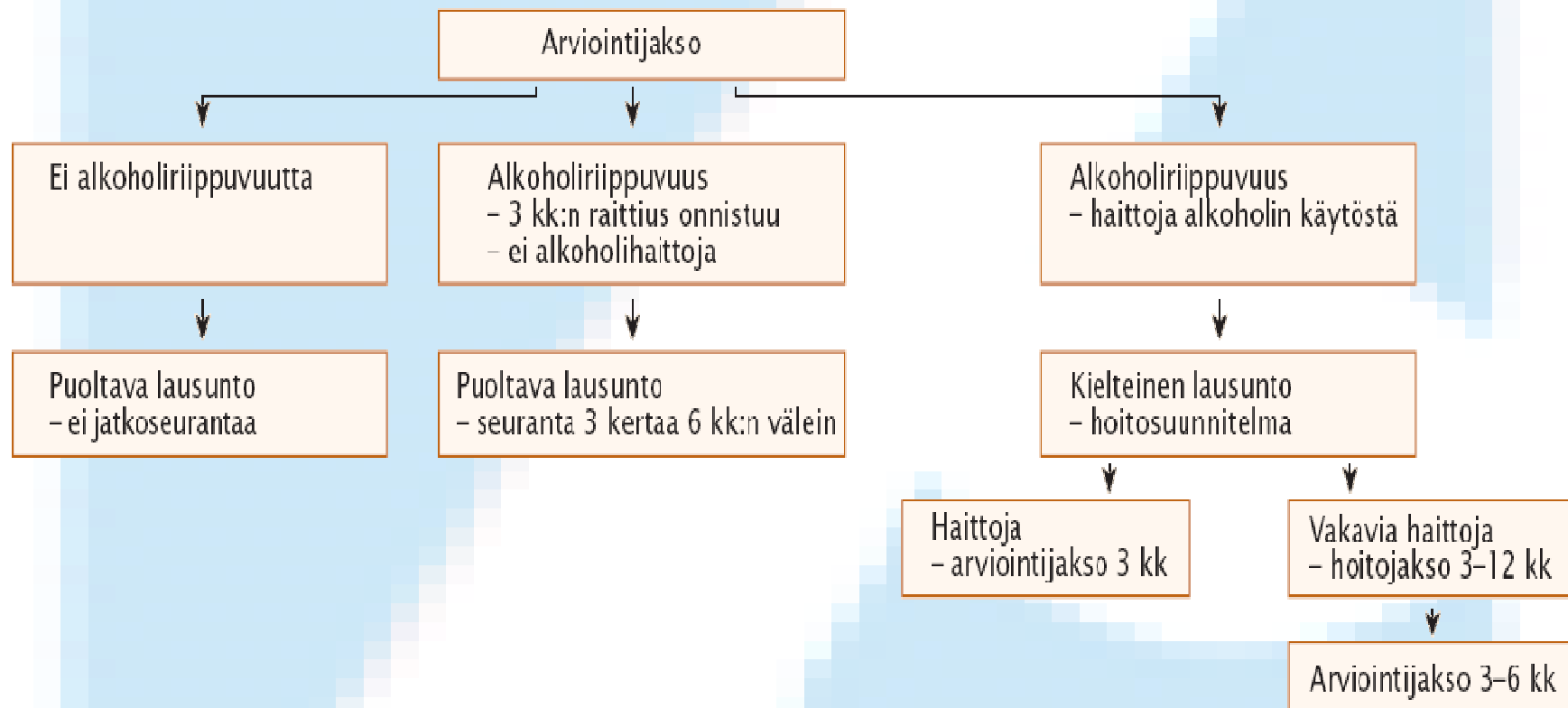
ilmoitusvelvollisuus

- syksyllä 2004 astui voimaan myös uusi asetus lääkärin ilmoitusvelvollisuudesta ajoterveysasioissa, josta on annettu erilliset soveltamisohjeet

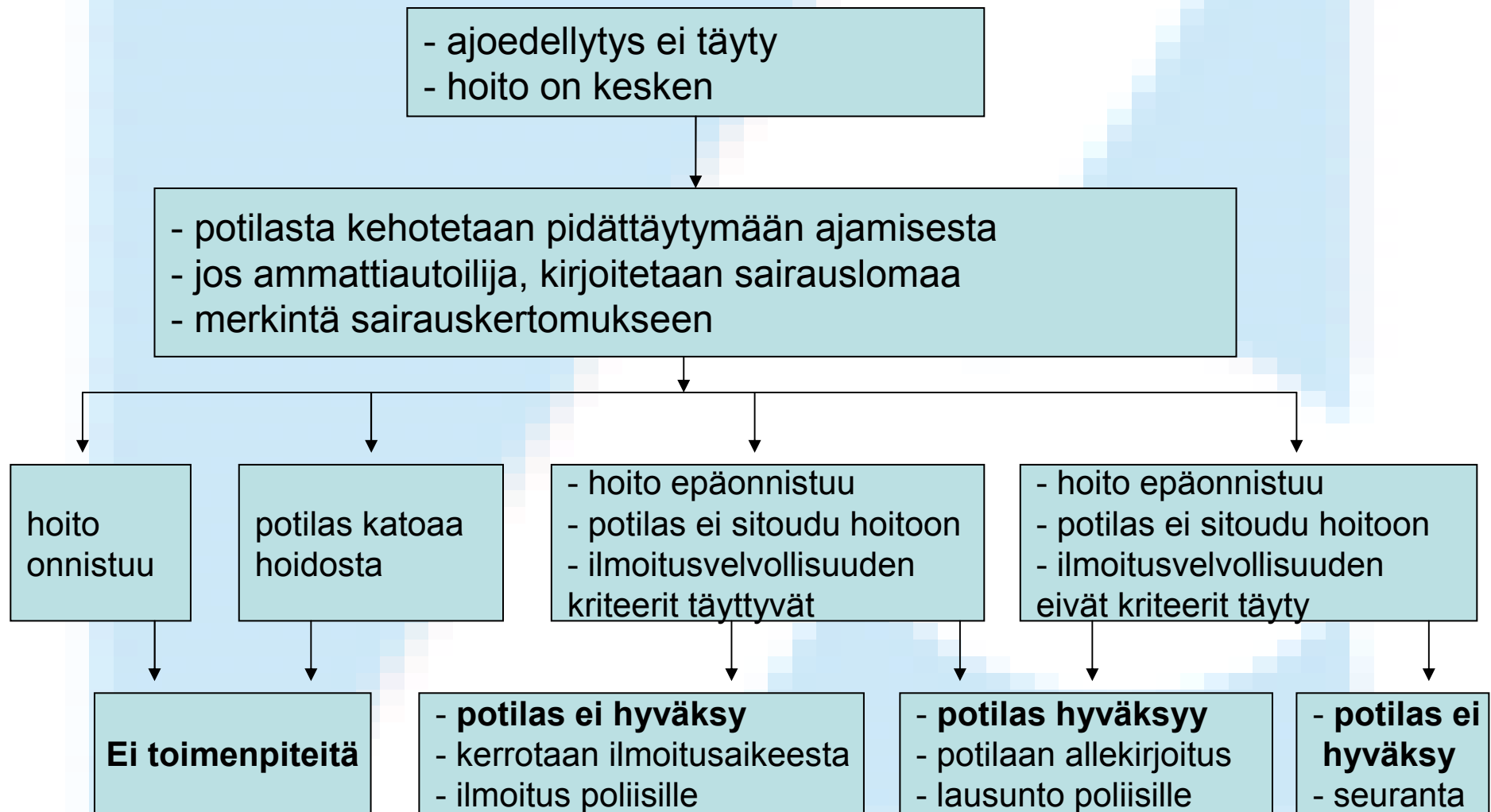
ajokyvyn arvioinnin käytännön toteutus perustuu

- yleisesti ns. Tampereen malliin
- STM:n ohjeistukseen lääkäreille

Päihderiippuvuuden arviointi ja ajokelpoisuus. Opas lääkäreille, STM/Oppaita 1998:6.

Menettelyrunko ajoterveyskysymyksissä - ilmoitusvelvollisuus

Ajokyvyn arviointi – Espoon toimintamalli ⁽¹⁾

Poliisi – arviointiin lähettäjä

- tekee/antaa päätöksen ajokyvyn arviointiin lähettämisestä
- 1. taho, jolla mahdollisuus antaa
 - tietoa hoitomahdollisuuksista
 - toimintaohjeet
 - yleiskuvaus prosessin kulusta ja tavoitteista
- alustava päätös
 - ajoluvan menetyksestä
 - seuranta-ajasta
- hoitoonohjaus paikallisesti sovittujen käytäntöjen perusteella
 - PTH vai eritystaso
 - yhteiset kaavakkeet
 - esitietojen antaminen (STM/työryhmämuistio 2002:11)

Ajokyvyn arviointi – Espoon toimintamalli ⁽¹⁾

Espoon perusterveydenhuolto vastaa

- ajokorttia hakevat nuoret
 - lausunto vaaditaan autokoulun aikana
- arvioinnin syy muu kuin rattijuopumus
 - huumausaineen käyttörikos (vain kannabis)
 - päihtyneenä säilöön otettu toistetusti
- ensikertalaiset
 - alkoholi ja lääkkeet
- päätös erityispalveluiden käytöstä
 - konsultaatio (kirjallinen tai suullinen)
 - kirjallinen lähete erityispalveluyksikköön tai erikoissairaanhoidon
- uusintalausunnot
 - uusintalausunto tai
 - päätös uuden arviointijakson aloittamisesta

Ajokyvyn arviointi – Espoon toimintamalli (2)

Espoon A-klinikka vastaa

- huume-rattijuopumukset
- moninkertaiset uusijat
 - kolme tai enemmän rattijuopumusta
- vaikeat päihderiippuvuudet
 - tutkittavalla tiedetään olevan entuudestaan vaikea päihdeongelma
 - omalääkärin arvion perustella
- monipäihdeongelmaiset
 - usean päihteen samanaikainen käyttö
- ammattiautoilijat
- ilmoitusvelvollisuuden takia ilmoitetut
- konsultaatiopalvelut
 - kirjallinen/suullinen
 - terveysasemalta lähetetyt

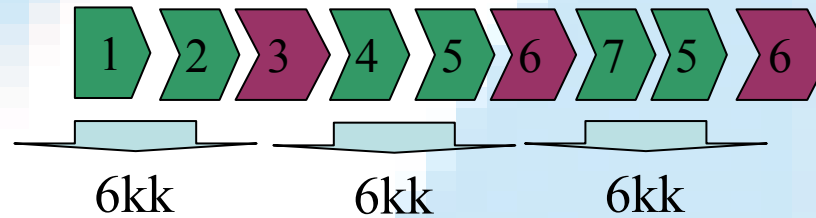
Arvioinnit lyhyesti

Ajokyvyn arviointi 6kk

■ 4 käyntiä
■ 2 käyntiä

Seurantajakso 6-18kk

■ 6 käyntiä
■ 3 käyntiä

Ajokyvyn arviointi 6kk (alkolukko)

■ 4 käyntiä
■ 2 käyntiä

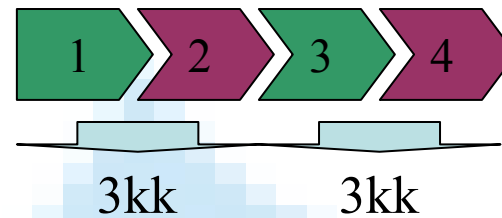

terapeutti/ sh
lääkäri

lausunto

Alkolukon seurantajakso 6kk

■ 2 käyntiä
■ 2 käyntiä

Hoitoonohjauksen tavoitteet

- oikea potilas oikeassa hoitopaikassa
 - voi muuttua kesken prosessin
- saavuttaa tavoiteltu tulos mahdollisimman tehokkaasti
 - lainsäädännön näkökulmasta
 - lääketieteellisesti
 - taloudellisesti
 - inhimillisesti
- oltava yhtenäiset kaikkien tiedossa olevat kriteerit
 - joka toimintaportaalla
- tulee tapahtua kaikilla prosessiin liittyvillä tasoilla
- prosessin ja sen kulun on oltava potilaan
 - ymmärrettävissä
 - hyväksyttävissä
 - toteutettavissa

Entä käytännössä?

- potilas usein väärässä paikassa väärään aikaan
 - hoitoonohjauksen kriteerit eivät ole kaikkien tiedossa
 - prosessi potilaalle epäselvä
 - seurauksena potilasta pompotellaan eri toimijoiden välillä
- arvioon ohjatut eivät useinkaan ole motivoituneita hoitoon
 - tavoitteena on saada ajokortti takaisin
 - päihdeongelmaa sekä päihdeongelman suhdetta liikennekäyttäytymisen on vaikea selvittää
- päihdearviointi on tehoton¹
 - neljäsosa arvioon lähetetyistä ei tuonut yhtään lääkärinlausuntoa poliisilaitokselle kolmen vuoden aikana.
 - rattijuopumuksen uusimisprosentti kolmen vuodenaikana
 - oli yli 40 % niillä jotka saivat päihderiippuvuusarvion suoritettua loppuun
 - mutta myös niillä, joilla arviossa käynti ei onnistunut
 - lääkärinlausunnon päätelmä ei ennustanut rattijuopumuksen uusimista
- suhteessa tehoon arviointiprosessi kuormittaa sosiaali- ja terveydenhuoltoa kohtuuttomasti

¹ Suomen Lääkärilehti 43/2006 vsk 61, Rattijuoppojen hoitoonohjaus – kolmen vuoden seurantatutkimus, Päivi Mettovaara, Päivi Rantanen, Kaija Seppä

Hoitoonohjaus tulevaisuudessa

- tapahtuu ennen rattijuopumusta
 - päihdeongelman varhainen tunnistaminen
 - osa normaalia toimintaa
- terveyden- ja sosiaalihuollon vastuulla
 - oikea toimija oikeassa paikassa
- toteutetaan kaikilla terveys- ja sosiaalipalveluiden eri tasoilla
 - TK, srla, TTH, oppilaitokset, koulut jne.
- yhtenäiset kriteerit
 - kansallisesti: rattijuopumuksen jälkeen
 - paikallisesti: rattijuopumuksen ennaltaehkäisy
- tavoitteena prosessin selkeys ja avoimuus
 - yhteiskunnallisesti kaikkien hyväksyttävissä

Arviointi tulevaisuudessa

- alkolukko tulisi pakolliseksi kaikille rattijuopumukseen syyllistyneille
 - alkolukko on oltava asennettuna vähintään 18kk
 - seurantavastuu poliisilla
 - lakiesityksen mukaan edelleen vapaaehtoinen
- jos rattijuopumuksen syynä alkoholi
 - hoitoon hakeutuminen täysin vapaaehtoista
 - tietoa hoitomahdollisuuksista annetaan esitutkinnan aikana
 - poislukien nuorten kuski ryhmä (esim. I-vaiheen ajoluvat)
 - jokainen arvio yksilöllinen ja hoidollinen
 - lakiesityksen mukaan 1 pakollinen informaatiokäynti
- jos rattijuopumuksessa mukana muu päihde kuin alkoholi
 - aina päihdearvio liitettynä alkolukkoon
 - lakiesityksen mukaan ei edellytyksiä alkolukolle
- lisäksi
 - arviointipaikalla tulisi olla käytössä tiedot positiivisista puhalluksista
 - poliisilta tulisi saada tiedot myös muista ajokykyyn liittyvistä asioista, esim. päihtymyksen takia säilöön ottamisesta jne.
 - arviointipaikka ilmoittaa automaattisesti mikäli arviointi keskeytyy

Hoitoonohjaus kannattaa
—
pakollinen arviointi/hoito ei